

Inventaris van het archief van het
voormalige gild van de Librariers
en van de vereniging van schoolmeesters
te Brugge

INLEIDING

Librariërs zijn personen, wier bedrijf in verband staat met het boek, namelijk: kalligrafen of boekschrijvers, miniaturisten, boekverkopers, boekbinders, drukkers en schoolmeesters.

Tot omstreeks het midden van de 15e eeuw stond het iedereen vrij de voornoemde bedrijven of beroepen te Brugge uit te oefenen. Geen beperkende maatregelen van bestuurlijke of corporatieve aard waren voorgeschreven en aan kennis of bekwaamheid waren geen bepaalde voorwaarden gesteld. Naarmate de 15e eeuw verder verliep, begon de stedelijke overheid nauwer toe te zien, ja zelfs verordeningen in verband met de uitoefening van deze bedrijven en beroepen uit te vaardigen.

De oorzaken van de tussenkomst van de overheid waren van velerlei aard. Onderlinge twisten en naijver zullen ongetwijfeld niet vreemd zijn geweest aan het ingrijpen van de magistraat. Maar voornamelijk de aanmatiging van het ambacht van de beeldenmakers en de zadelmakers, waaronder de schilders ressorteerden, waren van beslissende invloed. Het beeldenmakersambacht heeft inderdaad verschillende pogingen aangewend om de miniaturisten en later waarschijnlijk ook de drukkers te verplichten tot hun corporatie toe te treden of om hun activiteit te beperken.

Om zich tegen de aanmatigingen van de beeldenmakers en de zadelmakers beter te verdedigen, zullen de librariërs zich ongetwijfeld nauwer aaneengesloten hebben. Factoren van maatschappelijke, economische en godsdienstige aard, zullen eveneens stuwend gewerkt hebben tot vorming van een vereniging. Van deze factoren zijn zogoed als geen positieve gegevens voorhanden; over de moeilijkheden met het beeldenmakersambacht daarentegen bezitten wij enkele belangrijke documenten.

Aldus deden de Brugse schepenen, op 1 april 1426, uitspraak in een geschil tussen het ambacht van de beeldenmakers en een groep Brugse librariërs (1). Van librariërs wordt eigenlijk nog niet gesproken: de tekst gewaagt enkel van personen, die zich „gheploghen hebben te gheeneerene binnen der zelve stede (van Brugge) met boucken te scrivene, te doen scrivene ende te vercoopene”. Onder hen treft men zowel poorters als niet-poorters aan. Er wordt echter wel een onderscheid gemaakt tussen „ghezellen” en „andere”. Al blijkt uit de tekst niet duidelijk wat men onder „ghezellen” dient te verstaan, toch menen wij gerust het woord te mogen verklaren door „leden van een associatie van librariërs”. Men mag dus aannemen, dat er in 1426 reeds een groepering van librariërs te Brugge bestond. Niet alle vakgenoten waren nochtans lid van deze groepering en het boekbedrijf mocht zowel door de leden als door de niet-leden, zowel door poorters als door vreemden, vrij uitgeoefend worden.

Het beeldenmakersambacht, dat het geding had ingespanssen, verzocht de schepenen aan de librariërs, die geen lid van hun ambacht waren, het vervaardigen van

(1) De tekst van deze uitspraak is gepubliceerd door W.H.J. Weale in *Le Beffroi*, dl. IV (Brugge, 1872-73), blz. 239-244, alsook in L. Gilliodts-Van Severen, *L'oeuvre de Jean Brito, prototypographie brugeois*, in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, tom. XLVII (1897), blz. 490-494.

miniaturen te ontzeggen en het invoeren van „ghetydelicke beildekins”, welke te Utrecht of elders buiten Brugge waren gemaakt, te verbieden. Het maken van „beilden”, ter versiering van boeken en rollen, zo beeerden de beeldenmakers, was een monopolie van de leden van hun ambacht.

Hiertegen repliceerden de librariërs, dat dergelijke geschillen met het ambacht van de beeldenmakers reeds vroeger door de magistraat waren beslecht, namelijk : in een uitspraak d.d. 2 maart 1403. Toen hadden de schepenen duidelijk bepaald, dat het vervaardigen van miniaturen geen monopolie voor de beeldenmakers was, maar integendeel door iedereen vrij mocht gedaan worden, alsmede dat het aan iedereen was toegelaten verluichte boeken en rollen van buiten Brugge in te voeren en te verhandelen. En vermits verluichte boeken en rollen van buiten de stad mochten betrokken worden, meenden zij dat losse miniaturen eveneens ongehinderd mochten ingevoerd worden. Tegen de herhaalde pogingen van de beeldenmakers en de zadelmakers om de librariërs tot hun ambacht te doen toetreden, voerden de librariërs verder verscheidene argumenten aan. Zij betoogden, onder andere, sedert onheuglijke tijden vrij te zijn in het uitoefenen van hun bedrijf. De toenmalige deken van het beeldenmakersambacht, Jan Coene, zelf, was overigens verschillende jaren als vrij miniaturist te Brugge werkzaam geweest, vóór hij zich bij de beeldenmakers had aangesloten. En van de zestien te Brugge gevestigde miniaturisten, waren er op het ogenblik van het geding amper drie of vier bij het beeldenmakersambacht aangesloten.

In hun uitspraak bepaalden de schepenen, dat het vervaardigen van miniaturen vrij bleef : iedereen, voort of niet-poorter, mocht er zich mede inlaten. De invoer en de verkoop van losse miniaturen werd verboden, echter niet van complete boeken en rollen, al dan niet

verlucht. Te Brugge vervaardigde boeken mochten echter alleen door miniaturisten van ter plaatse verlucht worden. Daarenboven waren alle te Brugge gevestigde miniaturisten voortaan verplicht een merk te kiezen, waarmede zij hun werken zouden tekenen. Dit merk moest medegeedeeld worden aan de deken van het beeldenmakersambacht, aan wie tevens eens en voor goed een bedrag van veertig schelling parisis diende betaald te worden. Op de overtreding van deze verordening stond een boete van vijf schelling parisis. Wat ten slotte het toezicht op de naleving van de verordening betreft, dit werd door de schepenen aan het ambachtsbestuur van de beeldenmakers en de zadelmakers toevertrouwd.

Deze uitspraak van de schepenen betekende het einde van de onbepaalde vrijheid voor de librariërs. Verschillende bepalingen legden deze vrijheid inderdaad aan banden. De librariërs schijnen er zich echter weinig om bekommerd te hebben, terwijl ook de beeldenmakers niet streng op de stipte naleving ervan hebben toegezien.

Wanneer in 1457 opnieuw een proces tussen het beeldenmakersambacht en sommige librariërs voor de Brugse schepenen aanhangig is, verklaren de librariërs ronduit van de verordening van 1426 geen kennis te hebben en ze dan ook nooit te zijn nagekomen. Om zich derhalve tegen de aantijgingen van de beeldenmakers te kunnen verantwoorden, verzochten zij om een afschrift van de bedoelde verordening. Nadat aan hun verzoek was voldaan, wezen de librariërs met tal van argumenten op de onredelijkheid van de uitspraak van de schepenen, terwijl de beeldenmakers het tegenovergestelde betoogden en bestraffing van de overtreders eisten.

Ondanks hun vroegere beslissing, verklaarden de schepenen, op 27 juni 1457, de librariërs van boete of rechtsvervolging ontslagen. Tevens troffen zij de volgende regeling: voortaan mocht het beroep van minia-

tourist te Brugge alleen door poorters uitgeoefend worden; hun werken moesten gesigneerd zijn; het aangewende merkteken moest bij de deken van het beeldenmakersambacht gedeposeerd zijn en er diende eens en voorgoed een bedrag van veertig schelling parisis aan dit ambacht betaald te worden; invoer en verkoop van miniaturen, die buiten de stad waren vervaardigd, waren verboden, tenzij in boeken en rollen, welke in hun complete en definitieve vorm van buiten werden ingebracht (2).

Hoger hebben wij er op gewezen, dat verschillende librariërs reeds in 1426 in een associatie waren verenigd. Deze associatie is verder uitgegroeid tot een wettig erkend gild, dat er naar zal streven de beroepsactiviteiten van zijn leden te beschermen en alle vakgenoten tot aansluiting te verplichten. De oudst bewaarde rekeningen van het gild vangen aan op 6 mei 1454. Terecht heeft L. Gilliodts - van Severen laten opmerken (3), dat deze rekeningen op een ouder bestaan van het gild wijzen en naar inhoud en vorm een voortzetting zijn van een oudere comptabiliteit.

Over de manier waarop het leven van het gild en de betrekkingen tussen de leden waren geregeld, beschikken wij over geen bijzonderheden. Zoveel is nochtans zeker, dat de statuten van het gild zonder de inmenging van de magistraat waren opgesteld en derhalve ook niet van overheidswege gesanctioneerd werden.

Een eerste officiële reglementering gebeurde op 27 juni 1457. Ze behelsde twee fundamentele bepalingen. Vooreerst werd voorgeschreven, dat alwie in de stad en het schependom van Brugge in zijn levensonderhoud wilde voorzien met „boucken te makene, te

(2) De tekst van de uitspraak d.d. 27 juni 1457 is gepubliceerd door W.H.J. Weale, in *Le Beffroi*, tom. IV, blz. 245-251, alsook in L. Gilliodts-Van Severen, *a.w.*, blz. 494-499.

(3) *A.w.*, blz. 353-356.

scrivene, te byndene of te reedene, met beilden omme in boucken of rollen te stellene te makene, of boucken te verlichtene, of met de coopmanschepe van der librerie ende datter toebehoort te doene, hemlieden daarmede te gheneerene ende tooch daerof te houdene”, voortaan het poorterschap van Brugge moest bezitten, op boete van zes pond parisis. De tweede paragraaf verplichtte dezelfde personen voorafgaandelijk lid te worden van het librariërgild. Het inschrijvingsrecht bedroeg twee pond was ten behoeve van het gild en één denier ten voordele van de klerk. Verder diende een jaarlijkse bijdrage aan het gild betaald te worden, ten bedrage van zes denier groot door de mannen en drie denier groot door de vrouwen. Niet alleen de personen, die voor eigen rekening werkten, maar ook de anderen, vielen onder de toepassing van deze verordening. Daarenboven moesten ook de leerknappen ingeschreven worden en bij deze gelegenheid twee pond was aan het gild en één denier groot aan de klerk geven. Opmerking verdient ten slotte, dat de verordening op uitdrukkelijk verzoek van de librariërs werd uitgevaardigd (4).

De verordening, die slechts twee artikels behelst, mag niet als de gildebrieff, de keur of de statuten van de librariërs beschouwd worden: ze is er slechts een ampliatie van en meteen de impliciete bekrachtiging door de overheid. In 1516 werd de gildebrieff nogal grondig gewijzigd. De nieuwe tekst is ons al evenmin bewaard gebleven. Naderhand ondergingen de statuten nog meerdere veranderingen, meestal naar aanleiding van betwistingen. Aldus werden de schoolmeesters, die tot dan toe geen corporatieve banden kenden, in 1557 door het stadsbestuur gedwongen lid van het librariërgild te worden (5).

(4) De tekst van de voormelde verordening is gepubliceerd door W.H.J. Weale, in *Le Beffroi*, tom. IV, blz. 251-252, alsook in L. Gilliodts-Van Severen, *a.w.*, blz. 499-501.

(5) Zie de hierna volgende Bijlage.

Omtrent het tijdstip, waarop de drukkers verplicht werden tot het librariërs-gild toe te treden, beschikken wij over geen bijzonderheden. Wellicht werd hun lidmaatschap als vanzelfsprekend beschouwd omdat alle drukkers uit de incunabeltijd terzelfdertijd als boekbinder of boekverkoper optraden. Of werd het drukken in den beginne met het schrijven van boeken gelijkgesteld?

Na 1557 waren natuurlijk niet alle moeilijkheden opgeruimd: af en toe diende de magistraat nog tussen te komen om de orde en de goede gang van zaken in het librariërs-gild te handhaven. Op 19 januari 1612 kregen de librariërs een geheel nieuwe gildebrief, die door het stadsbestuur samen met de bisschop van Brugge was opgesteld en uitgevaardigd (6).

Intussen was er veel veranderd. De Hervorming had de maatschappij op haar grondvesten doen wankelen; nieuwe bisdommen waren opgericht; de sociale en economische toestanden waren grondig gewijzigd, en de contra-reformatie liet zich reeds terdege gevoelen.

Te Brugge waren de schoonschrijvers en de miniaturisten, aan wie het librariërs-gild zijn oorsprong te danken had en die vooral in de eerste helft van de 15e eeuw in groten getale bedrijvig waren, bij het begin van de 17e eeuw zogoed als uitgestorven. Ook de boekbinders, voorheen wijd en zijd befaamd, waren eveneens gevoelig in aantal en in bekendheid verminderd (7).

(6) Zie A.C. De Schrevel, *Statuts de la gilde des libraires, imprimeurs, maîtres et maîtresses d'école, à Bruges, 19 janvier 1612*, in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, tom. LII (1902), blz. 135-302.

(7) Reeds in 1557 lieten de librariërs opmerken, dat er nog slechts „lettel” personen waren, „die hemlieden gheneerden met bouckscriven, bouckbinden, verlichten” en andere vakken in verband met het boekbedrijf. Zonder de verplichte aansluiting van de schoolmeesters zouden zij allicht niet meer in staat geweest zijn om hun kapel in de Eekhoutabdij te onderhouden „daerby der voorseide ghilde ooc zoude moeten te niete gaen”. Zie de hierna volgende bijlage. — Betreffende de vroegere vermaardheid van

Zelfs de drukkers, wier bedrijf een grote evolutie had doorgemaakt, waren sedert het midden van de vorige eeuw noch in aantal noch in vakbekwaamheid toegenomen. Alleen de schoolmeesters waren aanzienlijk vermenigvuldigd, zodat zij bij het begin van de 17e eeuw veruit de voornaamste afdeling in het librariërs-gild waren geworden.

Met verloop van tijd zou het overwicht van de schoolmeesters in het librariërs-gild geenszins verminderen, integendeel, het zou nog toenemen. Dit werd een oorzaak te meer van geschillen, die meer dan eens uitgroeiden tot pogingen om een afzonderlijk gild, of althans een zelfstandige groepering te vormen.

In 1768 is het dan toch zover gekomen. Op 5 juli van dit jaar werd door de bisschop en de magistraat van Brugge een verordening uitgevaardigd, waarbij de schoolmeesters van het librariërs-gild werden gescheiden. Voortaan werd het aan eeniegelijk toegelaten school te houden, zonder tot enig gild te behoren, mits vooraf door de bisschop en de magistraat aangenomen te zijn. Bij hun aanneming betaalden de schoolmeesters zes gulden aan de stadsthesaurie, zonder iets meer (8).

de Brugse boekbinders heeft de bekende Brugse kroniekschrijver, Zeger van Male (1504-1601), het volgende aangetekend : „ Voort, soo hebbe ick noch ghesien datter niemand en was tot Antwerpen, die de boecken, de casse noch manuel of rekenboecken voor de coopliden conste maecken; maer de coopliden, Spagniaers ende Italianen, sonderlinghe hier tot Brugghe ende dede die boeckbinders alhier die maecken, ende sonderlinghe tot eenen Jan de Tollenare, den grootheere van Antonius de Tollenare, die nu overleden is; maer sy hebben dat daernaer seere wel gheleerd, als blyckt die van Antwerpen”. Vgl. *Lamentatie van Zegher van Male*, ed. C. Carton, Gent, 1859, blz. 52.

(8) De tekst van de verordening van 1768 is gepubliceerd in A.C. De Schrevel, *a.w.*, blz. 258-264, alsook in *Polityke Ordonnantien ende reglementen uytgegeven door edele, weerde ende voorzienige heeren burgmeesters, schepenen ende raed der stad Brugge, zedert den 15 Meye 1766 tot den 23 Juny 1784*. Brugge, J. van Praet, 1784, blz. 21-26. Zie ook de „Ampliatie en interpretatie op het reglement voor de schoolmeesters ende schoolvrouwen”, uitgevaardigd door de bisschop en de magistraat van

Waren de schoolmeesters nu van alle corporatieve banden bevrijd, zij schijnen niettemin verder een vereniging gevormd te hebben, hetzij om gezamenlijk de patroonheilige te vieren of kerkelijke plechtigheden te organiseren, hetzij om hun beroepsbelangen te verdedigen. Nog in 1792 is er van deze vereniging sprake. Men mag dan ook veilig aannemen, dat de groepering van de schoolmeesters in leven is gebleven tot de Franse overheersing van onze gewesten aan alle verenigingen van kerkelijke of corporatieve aard een einde stelde.

Of het librariërgild eveneens tot het begin van de moderne tijden is blijven bestaan, is minder waarschijnlijk. Het enige wat wij met zekerheid weten is, dat het gild in 1783 nog bestond en toen tien leden telde, hetzij precies evenveel als in 1769 na de afscheiding van de schoolmeesters.

Stellig moet het archiefbezit van het librariërgild bij zijn opheffing van grotere omvang zijn geweest dan hetgeen in onze Inventaris wordt aangegeven. Het is derhalve niet uitgesloten, dat er nog enkele stukken in privaat bezit voorhanden zijn. Hiervan hebben wij echter geen kennis. In ieder geval is het archieffonds van de librariërs niet volledig bewaard. Stukken zijn door de zorgeloosheid van de gildeleden zelf verdwenen, maar nog veel groter zal het verlies geweest zijn na de opheffing van het gild. Daarenboven bleef van de oorspronkelijke klassering zogoed als niets bekend.

Wat er van het archief nog is overgebleven, is thans over twee depots verdeeld: het Stadsarchief en het Rijksarchief te Brugge. Onze Inventaris behelst de stukken uit de beide depots. De nummers van de Inventaris komen overeen met de ordening op het Stadsarchief. Dit

Brugge op 6 april 1773, in *Polityke Ordonnantiën ende Reglementen...*, blz. 176-179. — Verordening en ampliatio werden ook als plakkaat utigegeven. Zie: Brugge, stadsarchief, *plakkaten*, 2e serie, reg. 24, nr. 54, en reg. 30, nr. 101.

is niet het geval wat het Rijksarchief aangaat. Daarom plaatsen wij de nummers, waarvan de overeenstemmende stukken in het laatstgenoemde depot bewaard worden, tussen haakjes en verwijzen daarbij telkenmale naar het merk of het klasseringsnummer aldaar.

Het valt sterk te betwijfelen of alle nummers van onze Inventaris oorspronkelijk tot het archief van het librariërs-gild hebben behoord. Verschillende stukken blijken inderdaad afkomstig van andere instellingen: ze werden in de loop van de 19e eeuw ofwel uit andere fondsen gelicht ten einde het historisch onderzoek te vergemakkelijken, ofwel werden zij bij hun aanwerving daaraan toegevoegd.

Het herkomstbeginsel, dat tegenwoordig bij het ordenen en klasseren van archieven gehuldigd wordt, kon bij de samenstelling van onze Inventaris niet strikt toegepast worden. In de 19e eeuw werd vooral het Brugse Stadsarchief zo grondig naar het destijds geldende principe van het historisch onderzoek geordend, dat een herklassering volgens de hedendaagse methoden ten slotte meer bezwaren dan voordelen zou opleveren en overigens wel nooit werkelijk zal kunnen doorgevoerd worden. Het bleek dan ook doelmatiger bij de ordening van het archief van het voormalige librariërs-gild bij de negentiende eeuwse werkwijze aan te sluiten. De verspreiding van het nagelaten archief over twee verschillende bewaarplaatsen noopte ons daarenboven om bepaalde stukken, die anders onder één nummer zouden gegroepeerd zijn, thans over twee nummers te verdelen.

A. SCHOUTEET

BIJLAGE

1557 juli 10. — *In het geschil tussen het librariërs-gild en de schoolmeester Christiaan de Beste, beslissen schepenen van Brugge, dat men moet lid zijn van het voormelde gild om als schoolmeester te Brugge te mogen optreden.*

Up de questie ende gheschil gheresen ende beleedt voor 't college van scepenen der stede van Brugghe ter camere tusschen dekin, gouverneurs ende zorghers van de ghilde ende ghemeene ghezel-scepe van den librariërs binnen der voors. stede, heesschers ter eendere, ende Christiaen de Beste, den schoolmeestre, verweerere ter andere zyde, ter causen dat de heesschers hebben ghedaen ver-tooghen hoe al was 't zoo dat zy, heesschers, van allen ouden tyden uut crachte van den 2en article van huerlieder kueren, dis-ponerende dat alle deghuene die hemlieden gheneeren wilden met verlichten, boucscriven ende bynden met al datter annecleefde, ofte ooc deghuene die van de voors. neeringhe wrochten up hemlieden zelve[n] ofte anderssins huerlieder brood daarmede wonnen, ghehouden waren vry te werdene in de voors. ghilde ende te ghevene t' huerlieder ancommene drie ponden par. ten proffycyte van der-zelver ghilde ende voorts de manspersoonen alle jaere 12 gr. ende de vrouwen 3 gr. par., in goede possessie waren van alle deghuene die hemlieden gheneert hadden ende noch daghelicx gheneerden met Vlaemsche ende Walssche schole te houden den vrydom van de voorn. ghilde te doen anneveirdene ende de voorscreven ende andere costen daertoe staende te betalene, als ghecommen zynde in de stede van de boucscrivers in 't voors. article gheroert, noch-tans de verweerere die hem daghelicx gheneirde met openbaere schole te houdene, zo van Vlaemsche als Walsche tale, by hemlieden ten diversschen stonden verzocht zynde omme dezelve vry-dom t' anneveirdene ende de costen daertoe staende te betalene, ghelyck alle andere schoolmeesters oynt ghedaen hadden zonder eeneghe contradictie ofte oppositie, en hadde daertoe willen ver-staen, midswelcken hebben ghetendeert ten fyne dat de verweerere by vonnesse ende wysdomme van den voors. college ghecondem-neert zoude wesen vry te werdene in de voors. ghilde ende de costen daertoe staende te betalene ofte by ghebreke van dien hem te deporterene ende verdraghene van meer schole te houdene, makende met eenen heesch van costen van den vervolghere.

Waerjeghens de verweerere heeft ghesustineert den heesschers met huerlieder voorscreven heesche, fynen ende conclusiën niet ontfanghelick te zyne, zoude dienvolghende hy daerof gheabsol-veert wesen ende d'heesschers zelve[n] ghecondemneert in de costen eerst uut cause dat schole te houdene vry poortersneeringhe was, eenen yghelicken poortere ghepermitteert ende consequentelick hem, verweerere, als vry poortere wesende der voorn. stede, ende ten anderen dat 't voorn. article van kueren, daerup den hees-schere hem fundeirde, gheenssins en ghewaechde noch en dispo-neirde van schoolmeesters, ontkennende ende rejecterende 's hees-

schers gheallegierde possessie by impertinentie ende insuffisantie, mids dat die by de heesschers ende huerlieder voorzaten zoude hebben gheïntroduceert gheweest jehghens der vryhede ende libertyt van de gheemeene poorters der voors. stede, jehghens dewelcke naer rechte gheen prescriptie en viel.

Ende de heesschers ter contrarie bydat huerlieder possessie ghefundeert was up huerlieder voors. kueren disponerende van boucscrivers, in de stede van dewelcke de schoolmeesters ghecommen waren, ende over zulx zy van hemlieden oynt ontfaen zonder eeneghe oppositie ofte contradictie zulx als dezelve boucscrivers, hier voortyts in wesen zynde, betaelt hadden, daertoe voughende dat zulck als zy heesschers ontfyngghen gheëmployeert wierdt ten dienste Gods, die zy jaerlicx hielden binnen den cloostre van den Eeckhoute, dewelcke by ghebreke van den vrydom ende betalinghe van denzelven schoolmeesters ghescepen waren gheheel ende al achter te moeten blivene, midts datter gheen persoonen en waren, emmers lettel, die hemlieden gheneerden met boucscriven, bouckbinden, verlichten ende andere neeringhe in 't voors. article van kueren ghedeclareert, daerby der voors. ghilde ooc zoude moeten te niete gaen.

Elc van de voors. partyen persisterende metten voorscreven redenen by den hueren ende de voors. heesschers presenterende preuve van huerlieder vermete, waertoe zy by den voors. college gheadmitteert zynde hebben ghedaen beleeden zekere oorconden ende overgheleyt zekeren lettraigen, daerjehghens de verweerere heeft ghedient van reprochen ende de heesschers van salvatiën, slutende daermede ghezaemdelick dezelve in rechte.

't Voors. college up al wel ende ripelick ghelet, naer goede deliberatie van rade, heeft ghezeyt, ghewyst ende verclaerst, zegt, wyst ende verclaerst by desen, dat de heesschers hemlieden van den verweerere becroont ende beclaecht hebben met goeder cause, condemnerende volghende dien denzelven verweerere vry te wordene in de voorn. ghilde van den librariërs ende te betalen de costen daertoe staende ofte by ghebreke van dien hem te verdraghene van meer schole te houdene, hem voorts condemnerende in de costen van den processe, ter tauxatie van scepenen.

Actum ter presentie van meestre Jan du Bruecq, procureur ende machtich over de heesschers, ende van den verweerere in persooene, den 10en dach van Hoymaent 1557.

Brugge, stadsarchief, civiele sententiën door schepenen van Brugge geweest, over de jaren 1556-1557, nr. 222 (minuut op dubbel blad papier).

LITERATUUR

J. Gailliard, *De ambachten en neringen van Brugge, of beschrijving hunner opkomst, bloei, werkzaamheden, gebruiken en voorrechten*, Brugge, 1854.

W.H.J. Weale, *Documents inédits sur les enlumineurs de Bruges*, in *Le Beffroi*, dl. II (Brugge, 1864-65), blz. 298-319; dl. IV (Brugge, 1872-73), blz. 111-119, 238-337.

A.C. De Schrevel, *Statuts de la gilde des libraires, imprimeurs, maîtres et maîtresses d'école, à Bruges, 19 janvier 1612*, in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, dl. LII (1902), blz. 135-302.

C. Vanden Haute, *Documents inédits concernant les libraires et maîtres d'école de Bruges*, in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, dl. LIX (1909), blz. 18-40.

C. Carton, *Colard Mansion et les imprimeurs brugeois du XVe siècle*, in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, dl. IX (1847), blz. 333-372.

L. Gilliodts-van Severen, *L'Oeuvre de Jean Brito, prototypographe brugeois*, in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, dl. XLVII, blz. 1-515.

A. Visart de Bocarmé, *Recherches sur les imprimeurs brugeois*, Brugge, 1928.

A. Visart de Bocarmé, *Brève notice sur l'origine et le développement de l'art typographique à Bruges*, Brugge, 1933.

A. Schouteet, *Documenten betreffende de Brugse drukkers uit de 16e eeuw. I. Quirinus van Belle*, in *Handelingen van het Genootschap Société d'Emulation te Brugge*, dl. LXXXIII (1940-46), blz. 5-47.

Id. — — *II. Erasmus vander Eecke. III. Jan van Genuwe*, in hetzelfde tijdschrift, dl. LXXXIV (1947), blz. 145-188.

Id. — — *IV. Hubrecht de Croock*, in hetzelfde tijdschrift, dl. LXXXV (1948), blz. 118-164.

Id. — — *V. Pieter de Clerck*, in hetzelfde tijdschrift, dl. LXXXVI (1949), blz. 151-214.

Id. — — *VI. Hubrecht Goltzius*, in hetzelfde tijdschrift, dl. XCIV (1957), blz. 114-161.

P. Bergmans, *L'Imprimeur-libraire brugeois Joseph-Ignace Van Praet. Notice bio-bibliographique*. Gent, 1904.

Br. Firmin, F.I.C. & R.A. Parmentier, *Poging van de Broeders van de Christelijke Scholen tot het openen van een school te Brugge in 1732*. Gent, 1954.

INVENTARIS

A. Het librariërgild in het algemeen

(1). Gildebrief voor de librariërs, uitgevaardigd door de stadsmagistraat in overeenstemming met de bisschop van Brugge, 1612.

1 deel, op perkament. — RA. Amb. nr. 201.

NB. Achterin in het deel zijn naderhand twee bladen papier bijgeplakt; het ene blad bevat vier resolutiën van de Gecommitteerden (1) d.d. 1612-1614; het tweede behelst een bevel van Mgr. S. de Quinckere, bisschop van Brugge, aan de deken van de librariërs om de gildeleden op 21 febr. 1636, te 9,30 uur, op de Halle bijeen te roepen.

Het deel is gebonden in bordpapier overtrokken met bruin leder. Voor- en achterplat zijn op gelijke wijze versierd met een dubbel verguld raam en in het midden daarvan een ruitvormig verguld ornament.

De inhoud van het deel, met uitzondering van de tekst op het tweede bijgevoegde blad papier, is uitgegeven door A. De Schrevel, *a.w.*, blz. 140-172.

(2). Zelfde gildebrieven, gevolgd van eedsformulier voor de deken en de gouverneur of de zorgers van het gild, 1612.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 B1.

NB. In zijn geheel gepubliceerd door A. De Schrevel, *a.w.*, blz. 140-170.

(3). Resolutiën van de Gecommitteerden (1), 1612-1614, en ampliatiën van de gildebrieven, 1616. Ongedateerd afschrift (eerste helft van de 17e eeuw).

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 B2.

NB. De resolutiën, ten getale van vier, zijn dezelfde als deze vermeld onder nr. 1 en zijn gepubliceerd door A. De Schrevel, *a.w.*, blz. 170-172.

(4). Gildebrieven voor de librariërs, uitgevaardigd door de stadsmagistraat in overeenstemming met de bisschop van Brugge, 1628. Met ampliatiën van 1656. Authentiek afschrift van 1699.

1 deel. — RA. Amb. nr. 202.

NB. Het deel is gebonden in bordpapier met bruin leder overtrokken. Voor- en achterplat zijn versierd met een raam van twee fileetjes.

Uitgegeven door C. Vanden Haute, *a.w.*, blz. 26-39.

(5). Gildebrieven voor de librariërs, uitgevaardigd door de stadsmagistraat in overeenstemming met de bisschop van Brugge, 1628. Met ampliatiën van 1656, 1687, 1688, 1689, 1699, 1702 en 1722. Authentiek afschrift van 1739.

1 deel. — RA. Amb. nr. 202 bis.

(1) Deze gecommiteerden bestonden uit twee afgevaardigden van de bisschop van Brugge en twee afgevaardigden van de stadsregering.

NB. Op fol. 43 v. - 44 r. staat een voorbeeld van de vier soorten schrift, die de schoolmeesters, ingevolge de ampliatie van 1656, moesten machtig zijn.

Het deel is gebonden in een band van bordpapier met bruin leder overtrokken. Voor- en achterplat zijn op gelijke wijze versierd met een vergulde onlijsting en in het midden daarvan het vergulde wapenschild van de stad Brugge.

6. Sententie van schepenen van Brugge in een geschil tussen het ambacht van de beeldenmakers en de zadelmakers, enerzijds, en Maurits Haec met consorten, miniaturisten en librariërs, anderzijds, in verband met het vervaardigen en te koop stellen van „beildekens omme in boucken of rollen te stellene”, 1457.

1 stuk, op perkament.

NB. Gepubliceerd in *Le Beffroi*, dl. IV, blz. 245-251, alsook door L. Gilliodts-van Severen, *a.w.*, blz. 494-499.

(7). Advies van de gecommiteerden ter thesaurie van de stad Brugge nopens de gildebrieff van de librariërs, ten behoeve van de stadsmagistraat, 1628.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 D.

8. Ampliatie op de keur van het librariërgild, betreffende het intreegeld, 1688.

1 stuk.

9. Beschikking van de stadsmagistraat op een rekest van de schoolmeesters en de boekverkopers, betreffende de verkoop van papier. Ongedateerd (einde 17e - begin 18e eeuw).

1 stuk.

(10). Hallegebod van de stad Brugge, houdende een ampliatie van de keur van het librariërgild, 1744. Gelijktijdig afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 Z.

(11). Uittreksel uit het register van resolutiën van de Brugse stadsregering d.d. 23 jan. 1744, houdende verbod voor de stokhouders om boeken uit sterfhuizen te verkopen zonder schriftelijke machtiging van de gewone boekenkeurders. Authentiek afschrift van ongeveer dezelfde tijd.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 Y.

12. Hallegebod, waarbij de magistraat bekendmaakt,

dat men, om naaischool te houden, lid moet zijn van het librariërs-gild, 1747. Gelijktijdig, authentiek afschrift.

1 stuk.

13. Ampliatie op de keur van het librariërs-gild, 1749. Gelijktijdig afschrift.

1 stuk.

14. Remonstrantie van sommige librariërs aan de gecommiteerden ter thesaurie van de stad Brugge tegen de ampliatie op de keur van het gild, gedecreteerd in 1749. Ongedateerd (ca. 1750).

1 stuk.

(15). Bevelschrift van prins Karel van Lotharingen, gouverneur-generaal van de Zuidelijke Nederlanden, betreffende het afstaan aan de Koninklijke Bibliotheek van twee exemplaren van alle in zijn gebied gedrukte boeken. Met resolutie dienaangaande van de Brugse stadsregering. 1756. Gelijktijdige afschriften.

2 stukken. — RA. Amb. nr. 213 CC.

16. Ordonnantie voor de schoolmeesters en de schoolmeesteressen betreffende de catechismus, vastgesteld door de magistraat en Mgr H. J. van Susteren, bisschop van Brugge. Ongedateerd (eerste helft van de 18e eeuw).

1 stuk.

17-19. Resolutiën van het gild, 1656-1758.

3 delen. — RA. Amb. nrs. 203-205.

(17). Resolutiën 1656-1685.

NB. Achterin in het deel: Lijst van de schoolvrouwen, die jaarlijks verkozen worden om de gildekapel op Sint-Michiëlsdag te versieren.

Het deel is gebonden in een bordpapierenen omslag met perkament overtrokken.

(18). Resolutiën 1685-1724.

NB. Het deel is gebonden in een bordpapierenen omslag met bruin leder overtrokken. Voor- en achterplat zijn versierd met een verguld raam. Op het voorplat is bovenaan dit raam een klein raampje aangebracht, waarin met vergulde letters staat: *Resolutie-boeck 1685*.

(19). Resolutiën 1725-1758.

NB. Het deel is gebonden in een bordpapierenen omslag met bruin leder overtrokken. Voor- en achterplat zijn versierd met een verguld raam. Op het voorplat is bovenaan met een vergulde omlijsting. In de vier hoeken en in het midden van deze omlijsting is een verguld plantenmotief aangebracht. Boven en onder het middenmotief is een klein raampje aangebracht, waarin op het voorplat:

Resolutie-Boeck en op het achterplat: *Van Jaere — M.D.C.C. XXV* staat.

(20). Gildeboek 1696-ca. 1756.

NB. Het deel werd aangelegd in 1696 en bijgehouden tot ca. 1756.

Het is in twee afdelingen ingedeeld. De eerste afdeling behelst de handtekeningen van de nieuwe leden; de tweede afdeling geeft de lijst van de leden, ingedeeld volgens hun woonplaats.

1 deel. — RA. Amb. nr. 206.

21. Rekwesten van bestuur en ook van leden van het librariërgild aan de magistraat. Meestal geapostilleerd. 1615-1768.

1 omslag.

(22). Rekwesten van bestuur en ook van leden van het librariërgild aan de magistraat. Meestal geapostilleerd. 1622-1724.

16 stukken. — RA. Amb. nr. 213 C.

(23). Twee afluatsbrieven ten voordele van het librariërgild, afgeleverd door Rome, 1460 en 1474. Ongedateerd afschrift (begin van de 16e eeuw).

1 stuk — RA. Amb. nr. 213 A1.

NB. Beide akten zijn ten groten dele gepubliceerd door C. Vanden Haute, *a.w.*, blz. 18-21.

(24). Overeenkomst, na scheidsrechterlijke uitspraak, tussen de Eekhoutabdij en het librariërgild, betreffende het celebreren van kerkdiensten door het gild in de abdijkerk, 1500.

1 charter. — RA. oorkondenverzameling bl. nr. 8300.

NB. Uitgegeven in *Le Beffroi*, IV, blz. 329-337.

25. Zelfde akte als voorgaand nr. Afschrift uit de 19e eeuw.

1 deeltje.

26. Certificaat van goed gedrag en vakkennis voor de drukker Pieter de Clerck, afgeleverd door de Brugse stadsregering, 1557. Minuut.

1 stuk.

NB. Gepubliceerd in *Hand. Soc. Emulation*, LXXXVI (1949), blz. 180-181.

(27). Twee overeenkomsten tussen de Eekhoutabdij en het librariërgild nopens het gebruik van de abdijkerk

voor het celebreren van kerkdiensten door de librariërs, 1613 en 1649.

2 stukken. — RA. Amb. nr. 213 A2.

NB. De eerste overeenkomst is gepubliceerd door C. Vanden Haute, *a.w.*, blz. 21-25.

(28). Rekwest van Cornelis Symoens aan de magistraat van Brugge om als lid van het librariërs-gild aangenomen te worden. Geapostilleerd. 1648. Ongeveer gelijktijdig afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 F.

(29). Stukken betreffende een geschil tussen de librariërs en Cornelis van Caukercken in verband met diens opneming in het gild, 1668.

3 stukken. — RA. Amb. nr. 213 G.

30. Uittreksel uit het register van resolutiën van het librariërs-gild betreffende een beschikking van de schoolcommissie van Brugge aangaande een onregelmatige handeling van Pieter Ostens, deken van de librariërs. Ogedateerd (ca. 1670).

1 stuk.

(31). Stuk uit het proces, aangelegd door de wapenkoning Falentyn tegen het librariërs-gild, voor raadsheer Mantels, commissaris in deze zaak, 1673.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 A3.

NB. Ten groten dele gepubliceerd door C. Vanden Haute, *a.w.*, blz. 39-40.

32. Certificaat van goed gedrag voor de schoolmeester Antoon du Tier, afgeleverd door de magistraat van Calais. 1678.

1 stuk.

(33). Rekwest van Elias Meeuwe aan de magistraat om als lid van het librariërs-gild aangenomen te worden. Geapostilleerd. 1678. Gelijktijdig afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 H.

(34). Akte, waarbij sommige leden van het librariërs-gild aan hun deken door een notaris laten betekenen dat zij niet willen tussenkomen in de kosten van een nieuw altaar in de gildekapel, omdat hun medezeggenschap in deze aangelegenheid werd over het hoofd gezien. 1679. Ongeveer gelijktijdig afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 I.

(35). Attestatie ten behoeve van Pieter van Pee omtrent het bestellen van een nieuw altaar voor de kapel van het librariërs-gild in de Eekhoutabdij, 1683. Minuut (?).

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 J.

(36). Uitspraak van schepenen van Brugge in het geschil tussen Cornelis Luet en het librariërs-gild, betreffende de toelating van Luet tot het gild. 1689.

1 stuk op perkament. — RA. oorkondenverzameling bl. nr. 8526.

37. Akte van bekwaamheid om het speldenwerk aan te leren voor Maria van Vyfve, afgeleverd door het bestuur van het librariërs-gild, 1690.

1 stuk.

38. Stukken betreffende pogingen van de schoolmeesters om een afzonderlijk gild te vormen, 1690-1691.

16 stukken.

(39). Rekwest van Jacob Vlietynck aan de magistraat van Brugge om toelating tot het houden van een publieke boekenveiling, 1698. Ongeveer gelijktijdig afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 L.

(40). Stukken betreffende een proces tussen het kapittel van de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Brugge en het librariërs-gild, 1698-1711.

17 stukken. — RA. Kerkelijk arch. nr. 1317.

(41). „Ampliatie van applicat... in forme van litterale preuve” met 11 bijlagen uit het proces tussen het kapittel van de Onze-Lieve-Vrouw te Brugge en het librariërs-gild. Afschriften van 1703.

1 deel. — RA. Amb. nr. 212.

NB. Het deel is gebonden in een 19e eeuwse band. Op de rug is een etiket aangebracht, waarop met vergulde letters staat: „Gilde van S. Jan en S. Lucas ten Eechoute Brugge 1523-1703”.

In het deel zijn verder nog ingebonden:

- a) een brief, met bijlage, d.d. 16 febr. 1866 door F. Van de Putte, uit Poperinge, aan een onbekende.
- b) een 19e eeuwse afschrift van een akte uit het archief van de Raad van Vlaanderen betreffende een proces tussen de procureur-generaal van Vlaanderen en de Brugse schilder P.P. Huybrechts in 1667.
- c) een met de hand gekleurde gravure door Th. van Merlen verbeeldende de H. Lucas.
- d) een ander prentje (kopergravure) van dezelfde heilige.

e) een afbeelding van de kapel van de metselaars te Brussel; lithografie van Daveluy te Brugge.

(42). Uitspraak van schepenen van Brugge in het geschil tussen het librariërs-gild en Jacob Vlietynck, betreffende het houden van boekenveilingen. 1699.

1 stuk, op perkament. — RA. oorkondenverzameling. bl. nr. 8527.

(43). Bevelschrift gegeven door het gildebestuur van de librariërs tot staking van het proces, hangende voor schepenen van Brugge, tussen Paulus Roose en Jacob Dutry, afgegeven aan Paulus Roose, handelend in naam van de librariërs, en aan diens advocaat Jacob Wils. 1707.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 N.

(44). Ontvangbewijs van een authentiek afschrift van het reglement d.d. 4 april 1700 betreffende de catechismus en de schoolmeesters, afgegeven aan Martinus de Sloovere door Ph. vande Walle, commissaris ter directie van de scholen, 1710.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 O.

(45). Rondschrijven van de Raad van de Keizer, houdende verbod van boeken, zoals *Mercure historique et politique* te bezitten of te verkopen, alsmede uittreksel uit de Hallegeboden van de stad Brugge dienaangaande. 1723. Gelijktijdige authentieke afschriften.

2 stukken. — RA. Amb. nr. 213 P.

(46). Order van de schoolcommissie aan Jozef Filips Vincent, afgetreden deken van het librariërs-gild, om binnen veertien dagen de bescheiden en de sleutels van het voornoemde gild bij de tegenwoordige deken in te leveren, 1726.

1 stuk.

(47). Brief van het gildebestuur aan de librariërs van Gent om samen te protesteren tegen het onlangs verschenen koninklijk plakkaat d.d. 3 aug. 1729. Gelijktijdig, authentiek afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 R.

48. Stukken betreffende het openen van een school te Brugge door de Broeders van de Christelijke Scholen van Saint-Omer, 1732.

3 stukken.

NB. Vgl. Br. Firmin & R.A. Parmentier, *a.w.*

(49). Rekwest van het gildebestuur aan de Raad van Vlaanderen om toelating tot het inbeslagnemen van de boeken, die door niet-leden van de librariërs te Brugge verkocht worden. Geapostilleerd. 1736. Ongeveer gelijktijdig afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 S.

(50). Rekwest van het gildebestuur aan de Leden van Vlaanderen om Adolf de Somer, directeur van het Klein Zegel in Vlaanderen, te verbieden de zegels door een niet-lid van de librariërs te Brugge te laten drukken. Geapostilleerd. 1736.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 T.

(51). Stukken betreffende een proces voor de Raad van Vlaanderen tussen het gildebestuur en de weduwe van Jan Storme. 1737-1739.

15 stukken. — RA. Amb. nr. 213 X.

(52). Rekwest van het gildebestuur aan het Hof te Brussel om de deurwaarders van het Hof te mogen belasten de niet-librariërs, die boeken verkopen of het bedrijf van librariër te Brugge uitoefenen, in overtreding te nemen en hun waren aan te slaan. Geapostilleerd. 1738. Met één bijlage.

2 stukken. — RA. Amb. nr. 213 U.

(53). Stukken betreffende een proces voor de Raad van Vlaanderen tussen het librariërs-gild en Jacob Gregorius, 1738.

13 stukken. — RA. Amb. nr. 213 V.

(54). Stukken betreffende een proces voor de Raad van Vlaanderen tussen de librariërs en de weduwe van deurwaarder Huys, 1738.

4 stukken. — RA. Amb. nr. 213 W.

55. Stukken betreffende een geschil tussen de leden van het librariërs-gild nopens de verkiezing van het bestuur, 1739-1741.

18 stukken.

56. Attestatiën dat de boekverkoper Paulus Roose, in zijn hoedanigheid van gouverneur van het librariërs-gild, op 9 dec. 1740 de Mis van de fundatie Diego de Meester

in het godshuis van de Potterie heeft bijgewoond, 1740.
2 stukken.

(57). Akte, waarbij Karel Pavot, als deken van het librariërs-gild, de politie van Brugge beveelt, ingevolge een vonnis van de schepenen, Jacob Plasschaert wettelijk te vervolgen wegens achterstallig gildegeld, 1744.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 AA.

(58). Proces voor schepenen van Brugge tussen het librariërs-gild en Marie Baillie samen met de nering van de lijnwadiers, 1744-1746.

14 stukken. — RA. Amb. nr. 213 BB.

59. Verhoor van de schoolmeesters door de stedelijke overheid met betrekking tot een ontwerp van verordening, waarbij aan de kinders van schoolmeesters zou verboden worden buitenshuis onderwijs te geven, 1745.

1 stuk.

60. Verhoren van de gewezen dekens van het librariërs-gild door de gecommiteerden ter thesaurie van de stad Brugge, aangaande een proces, waarin het gild betrokken is geweest, 1747. Met drie bijlagen.

4 stukken.

61. Lijst van de ongehuwde personen boven de achttien jaar, die bij de leden van het librariërs-gild in dienst zijn, met opgave van hun woonplaats. Ongedateerd (1747).

1 stuk.

NB. Deze lijst werd opgemaakt ingevolge een verordening, door de magistraat van Brugge op 9 febr. 1747 vastgesteld, met betrekking tot een lichte, door koning Lodewijk XV van Frankrijk bevolen. De voornoemde verordening werd op 10 febr. d.a.v. ter Halle gepubliceerd. Zie: Brugge, Stadsarchief, *Hallegeboden over 1741-1749*, fol. 184 v.-185 v.; zie ook: *Ib.*, *Plakkatén*, 2e serie, dl. XVII, nr. 96.

62. Deskundig oordeel van vier schoolmeesters over een handtekening van een zekere J. J. Magis, 1761.

1 stuk.

63. Lijst van de schoolmeesteressen, ten getale van 115. Ongedateerd (ca. 1761).

1 stuk.

(64). Octrooi door keizerin Maria Theresia aan Jozef

van Praet verleend om het beroep van drukker en boekverkoper te Brugge uit te oefenen, 1762. Gelijktijdig afschrift.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 EE.

(65). Inventaris van het archief betreffende de schoolmeesters, dat bij de scheiding van de schoolmeesters van het librariërs-gild aan het stadsbestuur werd overgedragen. Met ontvangbewijs. 1773.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 JJ.

(66). Formulier voor de aanvaarding van nieuwe librariërs door bisschop J.R. Caïmo († 1775). Ongedateerd.

1 stuk, gedrukt. — RA. Amb. nr. 213 FF.

(67). Rekwest van het librariërs-gild aan de Geheime Raad betreffende het geschil tussen het voornoemde gild en de weduwe van Frans Lambrecht. Ongedateerd (midden van de 18e eeuw). Minuut (?).

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 KK.

(68). Open brief van keizerin Maria Theresia voor Macharius Lacroix om als drukker en boekverkoper te Brugge op te treden. 1778.

1 stuk. — RA. oorkondenverzameling bl. nr. 9156.

69. Remonstratie van de boekverkopers tegen het rekwest, door sommige confraters ingediend, om de scheiding tussen de librariërs en de schoolmeesters te bekomen. Ongedateerd (18e eeuw).

1 stuk.

70. Dubbel betoog door de schoolmeesters bij de stedelijke overheid ingediend om een afzonderlijk gild te mogen vormen. Ongedateerd (18e eeuw).

1 stuk.

(71). Resolutiën van het librariërs-gild betreffende de verdeling van de kerkornamenten van het gild tussen de librariërs en de afgescheiden schoolmeesters. 1784. Twee gelijktijdige afschriften, waarvan één geauthenticeerd.

2 stukken. — RA. Amb. nr. 213 NN.

(72). Inventaris van de kerkelijke ornamenten toebehorende aan het librariërs-gild, 1619. Ongedateerd afschrift (18e eeuw).

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 MM.

73. Rekwest van Jozef van Praet en Zoon, drukkers te Brugge, aan keizer Leopold II gericht, om het monopolie van het drukken van zekere evaluatieboekjes aan de drukker Jozef de Busschere te ontnemen. 1791. Met duplicaat, minuut van het advies van de magistraat en andere bijlagen, 1790-1792.

7 stukken.

74-75. Processtukken 1565-1776.

2 omslagen.

74. 1565-1708. Bevat stukken betreffende processen aangelegd door :

lijst

- a. Agneta Joyeux tegen het gild, 1565.
- b. Jan Lambrecht tegen het gild, 1650.
- c. het gild tegen Lucas vande Kerchove, 1653-1654.
- d. Antoon Petyt tegen het gild, 1655.
- e. Nikolaas Piesens tegen het gild, 1663.
- f. Bernard Gheeraerts tegen het gild, 1671.
- g. het gild tegen Theresia en Lucas vande Kerckhove, 1671-1672.
- h. Karel de Bleeckere tegen het gild, 1672-1673.
- i. Elias Meeuwe tegen het gild, 1678.
- j. het gild tegen Simon vande Kerckhove, 1678.
- k. Joost Courtois c.s. tegen het gild, 1680.
- l. Marie de Vynck tegen het gild, 1680.
- m. Balthazar de Coster tegen het gild, 1684.
- n. het gild tegen de abdij van Spermalie, 1684.
- o. het gild tegen Balthazar de Coster en Jan Baptist Beckers, 1685.
- p. Joost Courtois tegen J.B. Beckers en het gild, 1686.
- q. Gregorius Clouwet tegen het gild, 1687.
- r. het gild tegen Gregorius Clouwet, 1688.
- s. het gild tegen Dominicus Meeuwe, 1689.
- t. het gild tegen Jacob Hautman, 1692.
- u. de weduwe van Jan Lauwers c.s. tegen Jan Stassenou en het gild, 1694.
- v. Jacob Hanotin tegen het gild, 1694.
- w. het gild tegen Ignatius van Pee, 1699.
- x. Denijs Bracke tegen het gild. Ongedateerd (17e eeuw).
- y. het gild tegen Jacob de Smuyck (?) en zijn vrouw, Anna van Hoorenbeke. Ongedateerd (17e eeuw).
- z. Pieter Joye tegen het gild, 1708.

75. 1713-1776. Bevat stukken betreffende processen aangelegd door :

- a. het gild tegen Paulus Roose en de weduwe van Jan Roelof, 1713.
- b. het gild tegen Jacob vande Kerckhove, 1716.

- c. Willem van Houtte tegen het gild, 1723.
- d. het gild tegen Jacob Bernaerts, 1735.
- e. het gild tegen Hubrecht Minjodt, 1735-1736.
- f. het gild tegen Gabriël Cota, 1742.
- g. het gild tegen Maria en Gillis Beirens, 1743-1745.
- h. Jan Baptist Macqué tegen het gild, 1753-1754.
- i. het gild tegen Pieter de Gheselle, 1769-1770.
- j. het gild tegen de vereniging van de schoolmeesters, 1776.

B. — *Financieel beheer van het librariërgild.*

76-81. Rekeningen van het gild 1454-1783.

1 band en 5 delen.

NB. De nrs. 77-81 berusten op het RA. Ambachten, onderscheidenlijk nrs. 207, 208, 209, 210, 211.

76. Rekeningen 1454-1523.

NB. Wanneer het begin en het einde van de dienstjaren niet worden aangegeven, vallen deze samen met het kalenderjaar. Al de rekeningen zijn doorlopend gefolieerd : 1-202, waarschijnlijk in de aanvang van de 19e eeuw. De rekening over 1523 werd verkeerd ingebonden. Benevens de hierna onder a - iii vermelde rekeningen, bevat deze band voorin, tegenover fol. 1, een dubbel blad papier, waarop de namen geschreven staan van de personen die in de jaren 1561-1563 het gild gewonnen hebben met opgave van de door hen gebruikte merken. Verder komen tussen de rekeningen, namelijk : op fol. 18 v.-19 v. en 200 r.-v., verscheidene kwitantiën voor van betalingen gedaan van 1458 tot 1496 en van 1510 tot 1526 door het bestuur van het librariërgild aan de ontvanger of de prelaat van de Eekhoutabdij te Brugge.

Het deel werd waarschijnlijk in de 19e eeuw gebonden in bordpapier, overtrokken met perkament. Op de binnenkant van het voorplat leest men de volgende aantekening : „ Ce registre des comptes de la confrérie des imprimeurs, libraires, etc. de Bruges, dite de Saint-Jean l'Évangéliste, a été remis à la mairie le 11 août 1813 par monsieur Pierre van Lede (1), qui s'en trouvait casuellement dépositaire ”.

De eerste rekening werd in haar geheel, de daaropvolgende rekeningen tot en met deze vermeld onder *mm* werden voor het grootste gedeelte gepubliceerd door W.H.J. Weale in *Le Beffroi*, tom. IV, blz. 253-329.

- a. Rekening van Jan van Voude over 1454 mei 6 — 1455 mei 6.
- b. Rekening van Bouden Wallin over 1455 mei 6 — 1456 mei 6.

(1) Pieter van Lede (Brugge 1768-1836), had ook in 1808 het beroemde portret van Margareta van Eyck aan de Brugse Academie voor schone kunsten geschonken.

- c. Rekening van Jan Toolnare over 1456 mei 6 — 1457 aug. 1.
- d. Rekening van Jan van Voude over 1457 aug. — 1458 mei 15.
- e. Rekening van Jacob vander Gavere over 1458 mei 16 — 1459 juni 11.
- f. Rekening van Bouden Wallin over 1459 juni 12 — 1461 mei 7.
- g. Rekening van dezelfde over 1461 mei 7 — 1462 juli 26.
- h. Rekening van dezelfde over 1462 aug. 1 — 1463 jan. 14.
- i. Rekening van Passchier vanden Wieghe over 1462 dec. 27 — 1664 (2).
- j. Rekening van Jan Toolnare over 1465 jan. 18 — 1467 dec. 29.
- k. Rekening van dezelfde over 1468.
- l. Rekening van Jan de Clerc over 1469.
- m. Rekening van dezelfde over 1470.
- n. Rekening van Jan de Buzere over 1471.
- o. Rekening van Colard Mansion over 1472.
- p. Rekening van dezelfde over 1473.
- q. Rekening van Joost Scheede over 1474.
- r. Rekening van Pieter Aradyns over 1475.
- s. Rekening van dezelfde over 1476.
- t. Rekening van Joost Scheede, deken, over 1477.
- u. Rekening van Jan van Hessche, deken, over 1478.
- v. Rekening van Lieven de Tolnare, gouverneur, over 1479; afgehoord : 1480 jan. 5.
- w. Rekening van Pieter Aradyns, gouverneur, over 1480.
- x. Rekening van Jan vanden Berghe, deken, over 1481; afgehoord : 1482 jan. 7.
- y. Rekening van Hendrik vander Eecke, deken, over 1482; afgehoord : 1483 jan. 19.
- z. Rekening van Lieven de Tolnare, deken, over 1483; afgehoord : 1484 jan. 18.
- aa. Rekening van Willem de Brouwere, deken, over 1484; afgehoord : 1485 jan. 10.
- bb. Rekening van Jan de Cat, deken, over 1485; afgehoord : 1486 jan. 9.
- cc. Rekening van Jan Goossins, deken, over 1486; afgehoord : 1487 jan. 8.

(2) Deze rekening is fragmentarisch. Of ze werkelijk ook over 1464 loopt kan niet met zekerheid uitgemaakt worden.

- dd. Rekening van Lieven de Tolnare, deken, over 1487; afgehoord : 1488 jan. 7.
- ee. Rekening van Jan de Buzere, deken, over 1488; afgehoord : 1489 jan. 12.
- ff. Rekening van Jan van Hesschen, deken, over 1489; afgehoord : 1490 jan. 25.
- gg. Rekening van Arnoud Bazeken, deken, over 1490; afgehoord : 1492 jan. 9.
- hh. Rekening van dezelfde over 1491; afgehoord : 1492 jan. 9.
- ii. Rekening van Jan Goossins, deken, over 1492; afgehoord : 1493 jan. 7.
- jj. Rekening van Lieven de Tollenare, deken, over 1493; afgehoord : 1495 jan. 5.
- kk. Rekening van dezelfde over 1494; afgehoord : 1495 jan. 5.
- ll. Rekening van Jasper Casus, over 1495.
- mm. Rekening van Lieven de Tollenare over 1496 (jan. 1) — 1501 (dec. 31).
- nn. Rekening van Maarten vander Roost, deken, over 1502.
- oo. Rekening van dezelfde over 1503.
- pp. Rekening van Lieven de Tollenare, deken, over 1504.
- qq. Rekening van Hendrik vander Eecke, deken, over 1505; afgehoord : 1506 jan. 12.
- rr. Rekening van Griffioen Sohier, deken, over 1506.
- ss. Rekening van dezelfde over 1507; afgehoord : 1508 jan. 10.
- tt. Rekening van Christiaan de Cock, deken, over 1508; afgehoord : 1509 jan. 8.
- uu. Rekening van dezelfde over 1509; afgehoord : 1510 jan. 8.
- vv. Rekening van Nikolaas de Witte, deken, over 1510; afgehoord : 1511 jan. 13.
- ww. Rekening van Lodewijk de Block, deken, over 1511; afgehoord : 1512 jan. 12.
- xx. Rekening van Willem vande Velde, deken, over 1512; afgehoord : 1513 jan. 10.
- yy. Rekening van Willem de Brouwere, deken, over 1513; afgehoord : 1514 jan. 9.
- zz. Rekening van Jan de Tollenare, deken, over 1514; afgehoord : 1515 jan. 8.
- aaa. Rekening van Jan vander Buere, deken, over 1515; afgehoord : 1516 jan. 7.
- bbb. Rekening van Jan Verdekens, deken, over 1516; afgehoord : 1517 jan. 12.

- ccc. Rekening van Jan Verdekens, deken, en Lodewijk de Block, gouverneur, over 1517; afgehoord: 1518 jan. 11.
- ddd. Rekening van dezelfde over 1818; afgehoord: 1520 jan. 9.
- eee. Rekening van Jacob Blauvoet, deken, en Lodewijk de Block, gouverneur, over 1519; afgehoord: 1520 jan. 9.
- fff. Rekening van Rafaël Roost, gouverneur, over 1520; afgehoord: 1521 jan. 5.
- ggg. Rekening van Hubrecht de Croock deken, en Jan Muit daarna Simon vander Muelen, gouverneurs, over 1521; afgehoord: 1522 jan. 13.
- hhh. Rekening van Jan de Tollenare, deken, en Nikolaas de Witte, gouverneur, over 1522; afgehoord: 1523 jan. 12.
- iii. Rekening van Rafaël Roost, deken, en Adriaan de Raet, gouverneur, over 1523; afgehoord: 1523 jan. 11.

(77). Rekeningen 1524-1555.

NB. Het dienstjaar van al deze rekeningen valt samen met het kalenderjaar. Het deel is doorlopend gefolieerd: 1-132, waarschijnlijk in de eerste helft van de 19e eeuw. Het is gebonden in een bruin lederen omslag, waarvan het voorplat is versierd met een raam (375 x 265 mm), waarin twee panelen door een middenstrook gescheiden. In het bovenpaneel staat de naam JHESUS, in het benedenpaneel de naam MARIA, in grote gotische minuskels. Langs de binnenkant, behalve rechts, zijn de panelen omlijst met boogjes die met een drieblad versierd zijn. In de middenstrook: het zogenaamde merk van de binder Paul van Vardebeke, alsmede een bloemenmotief. In de omlijsting, behalve rechts, lelies, rozen en zittende leeuwen. Deze band is aan de randen beschadigd. Waarschijnlijk wordt onderhavige band bedoeld in de hiernavolgende post uit de rekening van 1525 (fol. 9, nr. 9): „, Noch betaelt voor eenen bouc van III handen papiers in een lederen cofferture ghebonden om myn rekeninghe daerin te stellene: XII gr.”.

Benevens de hierna onder *a - ff* genoemde rekeningen, bevat het deel nog:

- op fol. 126 v. - 127, aantekeningen betreffende stichtingen door Lieven de Tollenare, Willem de Brouwere, Hendrik vander Eecke de oudere, Jan Goossins en Arnoud Muloot;
- op fol. 129 r.-v., kwijtschriften ten voordele van het gild, afgegeven door de prelaat van de Eekhoutabdij te Brugge tussen 1528 en 1541;
- op fol. 131 v. - 132, de tekst van twee overeenkomsten d.d. 1556 jan. 11: de ene overeenkomst tussen het gild

- en Simon Vermuelene; de andere tussen het gild en Gillis vande Weghe. De laatstgenoemde overeenkomst is gepubliceerd in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis „Société d'Emulation” te Brugge*, dl. LXXXVI (1949), blz. 179-180.
- a. Rekening van Hendrik vander Eecke, de jongere, gouverneur, over 1524; afgehoord : 1525 jan. 9.
 - b. Rekening van dezelfde over 1525; afgehoord : 1526 jan. 8.
 - c. Rekening van Simon vander Muelene, deken, en Joost de Burchgrave, gouverneur, over 1526; afgehoord : 1527 jan. 7.
 - d. Rekening van Jacob Blauvoet, deken, en Jan vander Buere, gouverneur, over 1527; afgehoord : 1528 jan. 13.
 - e. Rekening van Rafaël Roost, deken, en Hubrecht de Croock, gouverneur, over 1528; afgehoord : 1529 juni 2.
 - f. Rekening van Nikolaas de Muelenaere, gouverneur, over 1529; afgehoord : 1530 jan. 10.
 - g. Rekening van Nikolaas de Witte, deken, en Adriaan de Raet, gouverneur, over 1530; afgehoord : 1531 jan. 9.
 - h. Rekening van Gillis Grimmynck, deken, en Andries de Smet, gouverneur, over 1531; afgehoord : 1532 jan. 16.
 - i. Rekening van Hubrecht de Croock, deken, en Pieter de Gru, gouverneur, over 1532; afgehoord : 1533 jan. 13.
 - j. Rekening van Rafaël Roost, gouverneur, over 1533; afgehoord : 1534 jan. 12.
 - k. Rekening van Jan de Tollenare, deken, en Simon vander Muelene, gouverneur, over 1534; afgehoord : 1535 jan. 12.
 - l. Rekening van Nikolaas Stallynck, gouverneur, over 1535; afgehoord : 1536 jan. 10.
 - m. Rekening van Hendrik vander Eecke, gouverneur, over 1536; afgehoord : 1537 juni 26.
 - n. Rekening van Nikolaas de Witte, gouverneur, over 1537; afgehoord : 1538 febr. 16.
 - o. Rekening van Simon vander Muelene, deken, en Thomas de Raet, gouverneur, over 1538.
 - p. Rekening van Pieter de Gru, deken, en Hubrecht de Croock, gouverneur, over 1539.
 - q. Rekening van Thomas de Raet, deken, en Jan vander Vucht, gouverneur, over 1540; afgehoord : 1541 jan. 10.
 - r. Rekening van Jan de Tollenare, deken, en Simon vander Muelene, gouverneur, over 1541; afgehoord : 1542 jan. 9.

- s. Rekening van Hubrecht Stallynck, deken, en Jan vander Buere, gouverneur, over 1542; afgehoord: 1543 jan. 24.
- t. Rekening van dezelfde over 1543; afgehoord: 1544 jan. 7.
- u. Rekening van Sebastiaan vander Eecke, deken, en Antoon Buussot, gouverneur, over 1544; afgehoord: 1545 jan. 12.
- v. Rekening van Pieter de Witte, gouverneur, over 1545; afgehoord: 1546 jan. 11.
- w. Rekening van Cornelis de Witte, gouverneur, over 1546; afgehoord: 1547 jan. 10.
- x. Rekening van over 1547; afgehoord: 1548 jan. 9 (1).
- y. Rekening van Steven Joyeuls, gouverneur, over 1548; afgehoord: 1549 jan. 7.
- z. Rekening van Thomas de Raet, gouverneur, over 1549; afgehoord: 1550 jan. 13.
- aa. Rekening van Antoon de Tollenare, gouverneur, over 1550; afgehoord: 1551 jan. 12.
- bb. Rekening van Lodewijk vander Muelene, gouverneur, over 1551; afgehoord: 1552 jan. 11.
- cc. Rekening van Jan Carpentier, gouverneur, over 1552; afgehoord: 1553 jan. 9.
- dd. Rekening van Eustaas Wycke, gouverneur, over 1553; afgehoord: 1554 jan. 8.
- ee. Rekening van Adriaan Blauvoet, gouverneur, over 1554; afgehoord: 1555 jan. 7.
- ff. Rekening van Eustaas Wycke, deken, en Antoon Buussot, gouverneur, over 1555; afgehoord: 1556 jan. 13.

(78). Rekeningen 1618-1655.

NB. Het dienstjaar van al deze rekeningen begint en eindigt op 27 december; de afhoring gebeurde onmiddellijk, d.i. op de laatste dag van de rekeningen. Deze zijn het werk van de gouverneurs van het gild. Al de rekeningen zijn doorlopend gefolieerd, waarschijnlijk van bij de aanvang van het deel. Benevens de hierna onder *a* — *kk* genoemde rekeningen, bevat dit deel nog, vooraan op fol. 5-8, een inventaris van de ornamenten van de gildekapel en van het gildearchief, opgemaakt ten jare 1619. Het deel is gebonden in een band van bordpapier overtrokken met bruin leder. Het voorplat is versierd, rechts, met een vertikaal raam, links, met horizontale ramen, die met ornamentwerk zijn opgesmukt. Het achterplat is ge-

(1)Tussen fol. 86 en 87 is waarschijnlijk één dubbel blad verdwenen; hierdoor ontbreekt het voorste gedeelte van deze rekening.

ruit met driedubbele fileetjes, iedere ruit versierd met een gestileerde bloem, en het geheel is gevat in een geornamenteerde omlijsting. Deze band werd in 1618 of 1619 door de Brugse boekhandelaar Jan Vincx geleverd, zoals blijkt uit de hiervolgende post, ontleend aan de rekening over 1618/19 (fol. 17, nr. 5): „Item, betaelt aen Jan Vincx over het leveren ende maken van dit jeghenwoordich register : XXV s. gr.”.

- a. Rekening van Cornelis de Carrion, over 1618/9.
- b. Rekening van Jacob Inderweyde, over 1619/20.
- c. Rekening van Joost van Hamme, over 1620/1.
- d. Rekening van Jacob Janssuene, over 1621/2.
- e. Rekening van Jan Cardinael, over 1622/3.
- f. Rekenink van Jacob Inderweyde, over 1623/4.
- g. Rekening van Frans Carpentier, over 1624/5.
- h. Rekening van Cornelis de Carrion, over 1625/6.
- i. Rekening van Joost van Damme, over 1626/7.
- j. Rekening van Karel van Brussel, over 1627/8.
- k. Rekening van dezelfde, over 1628/9.
- l. Rekening van dezelfde, over 1629/30.
- m. Rekening van Cornelis de Carrion, over 1630/1.
- n. Rekening van Jan Cardinael, over 1631/2.
- o. Rekening van Antoon de Tollenare over 1632/3.
- p. Rekening van Frans Carpentier, over 1633/4.
- q. Rekening van dezelfde, over 1634/5.
- r. Rekening van Jan Cardinael, over 1635/6.
- s. Rekening van Hendrik Steenmetser, over 1636/7.
- t. Rekening van Antoon de Tollenare, over 1637/8.
- u. Rekening van Frans Carpentier, over 1638/9.
- v. Rekening van Hendrik Steenmetser, over 1639/40.
- w. Rekening van dezelfde, over 1640/1.
- x. Rekening van Jan Cardinael, over 1641/2.
- y. Rekening van Nikolaas Breyghel, over 1642/3.
- z. Rekening van Frans de Clercq, over 1643/4.
- aa. Rekening van Karel van Brussel, over 1644/5.
- bb. Rekening van Nikolaas Breyghel, over 1645/6.
- cc. Rekening van Frans de Clercq, over 1646/7.
- dd. Rekening van Frans Lembrecht, over 1647/8.
- ee. Rekening van Jacob de Carrion, over 1648/9.
- ff. Rekening van Frans de Clercq, over 1649/50.
- gg. Rekening van Karel van Brussel, over 1650/1.
- hh. Rekening van Karel Bouvy, over 1651/2.
- ii. Rekening van Jan Cardinael, over 1652/3.

jj. Rekening van Jan Clouwet, over 1653/4.

kk. Rekening van dezelfde, over 1654/5.

(79). Rekeningen 1655-1695.

NB. Wanneer geen nadere aanwijzingen worden verstrekt, begint en eindigt het boekjaar van deze rekeningen op 27 december. De afhoring gebeurde meestal bij de sluiting, d.i. eveneens op 27 december; slechts wanneer van deze regel is afgeweken, hebben wij er melding van gemaakt. Al de rekeningen zijn het werk van de onderscheidene gouverneurs van het gild.

Het deel is gebonden in een bruinlederen band, waarvan voor- en achterpat versierd zijn met een brede geornamenteerde omlijsting met in het midden een diagonaal kruis van drie fileetjes.

a. Rekening van Hendrik Steenmetzers, over 1655/6.

b. Rekening van Nikolaas Breyghel, over 1656/7.

c. Rekening van Karel Storm, over 1657/8.

d. Rekening van Alexander Michiels, over 1658/9.

e. Rekening van Jacob de Carrion, over 1659/60.

f. Rekening van Franciscus Xaverius Cardinael, over 1660/1.

g. Rekening van Jan Baptist Tavernier, over 1661/2.

h. Rekening van Pieter van Pee, over 1662/3.

i. Rekening van Jan Baptist Tavernier, over 1663/4.

j. Rekening van Franciscus Xaverius Cardinael, over 1664/5.

k. Rekening van Pieter Roose, over 1665/6.

l. Rekening van Jacob Courtois, over 1666/7.

m. Rekening van Pieter van Pee, over 1667/8.

n. Rekening van Karel van Wynsberghe, over 1668/9; afgehoord : 1670 maart 29.

o. Rekening van Jan Baptist Tavernier, over 1669/70; afgehoord : 1671 jan. 22.

p. Rekening van Alexander Michiels, over 1670/1.

q. Rekening van Joost Courtois, over 1671/2; afgehoord : 1673 jan. 1.

r. Rekening van Jan Baptist Tavernier, over 1672/3.

s. Rekening van Pieter Roose, over 1673/4.

t. Rekening van dezelfde, over 1674/5.

u. Rekening van dezelfde, over 1675/6.

v. Rekening van Maarten Bernaerts, over 1676/7.

w. Rekening van Johannes Clouwet, over 1677/8; afgehoord : 1679 jan. 5.

x. Rekening van Joost Courtois, over 1678/9; afgehoord : 1680 jan. 28.

- y. Rekening van Ignatius van Pee, over 1679/80; afgehoord : 1681 jan. 1.
- z. Rekening van dezelfde, over 1680/1; afgehoord : 1682 jan. 12.
- aa. Rekening van Elias Meeuwe, over 1681/2.
- bb. Rekening van Johannes Boncourt, over 1682/3.
- cc. Rekening van Maximiliaan Clouwet, over 1683/4.
- dd. Rekening van Johannes Boncourt, over 1684/5.
- ee. Rekening van dezelfde, over 1685/6.
- ff. Rekening van Ignatius van Pee, over 1686/7.
- gg. Rekening van Jan Vaerman, over 1687/8.
- hh. Rekening van dezelfde, over 1688/9.
- ii. Rekening van Jacobus Beernaerts, over 1689/90.
- jj. Rekening van Carolus Alvoet, over 1690/1.
- kk. Rekening van Elias Meeuwe, over 1691/2.
- ll. Rekening van Arnoldus Criel, over 1692/3.
- mm. Rekening van Joost vander Meulen, over 1693/4.
- nn. Rekening van Paschasius de Burchgrave, over 1694/5.

(80). Rekeningen 1695-1734.

NB. Dit deel bevat de hierna onder *a — mm* genoemde rekeningen. Deze werden opgemaakt door de onderscheidene gouverneurs van het gild; ze beginnen en eindigen op 20, 21 of 27 december. De afhoring had plaats op 27 of 28 december van hetzelfde jaar waarin de rekening eindigde, behalve voor de rekening vermeld onder *z*, waarvan de afhoring gebeurde op 7 febr. 1722, en voor de rekeningen vermeld onder *ll* en *mm*, waarvan de afhoring plaats had op 24 febr. 1735.

Vooraan in het deel komen daarenboven twee lijsten voor : de ene lijst bevat de „Namen van deghene die hun uyt-scheeden betaelt hebben” van 1696 tot 1718; de andere lijst behelst de „Namen van schoolmeesters en schoolmeesteressen die absent of insolvent of vertrocken zyn, immers niet vindelyck”.

Het deel is gebonden in bordpapier, met perkament overtrokken.

- a. Rekening van Balthazar de Coster, over 1695/6.
- b. Rekening van dezelfde, over 1696/7.
- c. Rekening van Leonard van de Velde, over 1697/8.
- d. Rekening van dezelfde, over 1698/9.
- e. Rekening van Victor Bats, over 1699/1700.
- f. Rekening van dezelfde, over 1700/1.
- g. Rekening van Paschasius de Burchgrave, over 1701/2.
- h. Rekening van Christoffels Cardinael, over 1702/3.
- i. Rekening van Frans Bogaert, over 1703/4.

- j. Rekening van Judocus van Pee, over 1704/5.
- k. Rekening van dezelfde, over 1705/6.
- l. Rekening van Jan Vaerman, over 1706/7.
- m. Rekening van dezelfde, over 1707/8.
- n. Rekening van Paulus Roose, over 1708/9.
- o. Rekening van Leonard van de Velde, over 1709/10.
- p. Rekening van Jan Baptist Verhulst, over 1710/1.
- q. Rekening van Jacob de Schryver, over 1711/2.
- r. Rekening van Martinus van der Meulen, over 1712/3.
- s. Rekening van Antoon Cappelle, over 1713/4.
- t. Rekening van Pieter van de Cappelle, over 1714/5.
- u. Rekening van Paschasius de Burchgrave, over 1715/6.
- v. Rekening van Joost van der Meulen, over 1716/7.
- w. Rekening van Pieter van Hilderson, over 1717/8.
- x. Rekening van Andries Wydts, over 1718/9.
- y. Rekening van Gillis Beirens, over 1719/20.
- z. Rekening van Paulus Roose, over 1720/1.
- aa. Rekening van Leonard van de Velde, over 1721/2.
- bb. Rekening van Filips Jozef Vincent, over 1722/3.
- cc. Rekening van Jozef Bruneel, over 1723/4.
- dd. Rekening van dezelfde, over 1724/5.
- ee. Rekening van Andries Wydts, over 1725/6.
- ff. Rekening van Antoon Cappelle, over 1726/7.
- gg. Rekening van Jacobus Beernaerts, over 1727/8.
- hh. Rekening van dezelfde, over 1728/9.
- ii. Rekening van Jacob Macqu e, over 1729/30.
- jj. Rekening van Andries Wydts, over 1730/1.
- kk. Rekening van Jan de Cloet, over 1731/2.
- ll. Rekening van Jacobus Beernaerts, over 1732/3.
- mm. Rekening van dezelfde, over 1733/4.

(81). Rekeningen 1735-1783.

NB. Het deel bevat de hierna onder *a* — *vv* genoemde rekeningen. De rekeningen vermeld onder *a* — *h* werden opgemaakt door de onderscheidene gouverneurs, de andere door de onderscheidene dekens van het gild.

Al de rekeningen beginnen en eindigen tussen 20 en 28 december; indien ze op een andere datum beginnen of eindigen wordt hiervan melding gemaakt. Wat de afforing betreft, deze had in de regel plaats op 27 december, soms  en dag vroeger of twee dagen later, dus zogoed als onmiddellijk na de sluiting van de rekeningen. De afwijkingen worden eveneens aangegeven. Het deel is gebonden tussen houten borden met bruin leder overtrokken. Voor- en achterplat zijn op gelijke wijze versierd met een dubbele geornamenteerde omlijsting. Dit deel werd

aangekocht bij de boekhandelaar Paulus Roose, zoals blijkt uit de hiervolgende post uit de rekening over 1735 (fol. 8 v., nr. 3) : „Betaelt aen confrater Roose 1 l. gr. over dese rekeningboek”.

- a. Rekening van Carolus Pavot, over 1735 febr. 13 - dec. 20.
- b. Rekening van Gillis Annoy, over 1735/6.
- c. Rekening van Gillis Beirens, over 1736/7.
- d. Rekening van Paulus Roose, over 1737/8; afgehoord : 1741 febr. 12.
- e. Rekening van Marcus Lapossette, over 1738/9; afgehoord : 1741 maart 5.
- f. Rekening van Pieter Meersman, deken, in vervanging van Paulus Roose, gouverneur, over 1739/40; afgehoord : 1741 mei 7.
- g. Rekening van Pieter Meersman, over 1740/41.
- h. Rekening van Paulus Roose, over 1741/2.
- i. Rekening van Carolus Pavot, over 1742/3.
- j. Rekening van Pieter de Sloovere, over 1743/4.
- k. Rekening van Stephanus Hobbema, over 1744/5.
- l. Rekening van Karel de Clercq, over 1745/6.
- m. Rekening van Gaspar de Meester, over 1746/7.
- n. Rekening van Jan Baptist Macqué, over 1747/8.
- o. Rekening van Bruno Duysburgh, over 1748/9; afgehoord : 1750 febr. 24.
- p. Rekening van dezelfde, over 1749/50.
- q. Rekening van Pieter de Sloovere, over 1750/1.
- r. Rekening van Emmanuel Coene, over 1751/2.
- s. Rekening van Pieter de Sloovere, over 1752/3; afgehoord : 1754 jan. 13.
- t. Rekening van Jan de Cloet, over 1753/4.
- u. Rekening van Jan Jacob Wydts, over 1754/5; afgehoord : 1756 jan. 6.
- v. Rekening van Johannes Baeckelandt, over 1755/6.
- w. Rekening van Pieter de Sloovere, in vervanging van Jan Baptist van Eechoute, overleden gouverneur, over 1756/7.
- x. Rekening van Jacob Mullet, over 1757/8.
- y. Rekening van Pieter de Sloovere, over 1758/59.
- z. Rekening van Jozef Hoys, over 1759/60; afgehoord : 1761 jan. 4.
- aa. Rekening van Ignatius de Brauwere, over 1760/1.
- bb. Rekening van Lodewijk Cloet, over 1761/2.
- cc. Rekening van Martinus de Sloovere, over 1762/3.

- dd. Rekening van Jan de Gheselle, over 1763/4.
- ee. Rekening van Jozef van Praet, over 1764/5.
- ff. Rekening van Lodewijk Cloet, over 1765/6; afgehoord :
1767 jan. 18.
- gg. Rekening van Martinus de Sloovere, over 1767 jan. 18 —
dec. 27.
- hh. Rekening van Frans de Haene, over 1767/8; afgehoord :
1768 sept. 29.
- ii. Rekening van Jozef van Praet, over 1768 sept. 29 — 1769.
- jj. Rekening van Martinus de Sloovere, over 1769/70.
- kk. Rekening van Cornelis de Moor, over 1770/1.
- ll. Rekening van Jozef de Busscher, over 1771/2.
- mm. Rekening van Paulus Roose, over 1772/3.
- nn. Rekening van Jan Baptist Macqué, over 1773/4.
- oo. Rekening van Jozef van Praet, over 1774/5.
- pp. Rekening van Martinus de Sloovere, over 1775/6.
- qq. Rekening van Cornelis de Moor, over 1776/7.
- rr. Rekening van Petrus Follet, over 1777/8.
- ss. Rekening van Jan Baptist Macqué, over 1778/9.
- tt. Rekening van Petrus Parain, over 1779/1780.
- uu. Rekening van Jozef de Busscher, over 1780/2.
- vv. Rekening van Macharius Lacroix, over 1782/3.

(82). Rentebrief ten behoeve van de „dis” van de Onze-Lieve-Vrouwewerk te Brugge, groot 30 schelling groot 's jaars, gaande uit een huis aan de zuidzijde van het Heilige Geeststraatje te Brugge, 1620. Met kwitantie van de aflossing dezer rente, gegeven door het librariërgild, 1631.

1 charter. — RA. oorkondenverzameling bl. nr. 8022.

(83). Rentebrief ten behoeve van Jan Bagghaert, groot 20 schelling groot 's jaars, gaande uit een huis aan de zuidzijde van het Heilige Geeststraatje te Brugge, 1628. Met kwitantie van de aflossing dezer rente, gegeven door het librariërgild, 1631.

1 charter. — RA. oorkondenverzameling bl. nr. 7956.

(84). Rentebrief ten behoeve van het librariërgild, groot 30 schelling groot 's jaars, gaande uit een huis aan de zuidzijde van het Heilige Geeststraatje te Brugge, 1630.

1 charter. — RA. oorkondenverzameling bl. nr. 7955.

(85). Twee kwitanties, afgegeven door de echtelingen Jan Schoenaert-Isabeau Cockuut aan het librariërs-gild wegens volledige betaling van de koopsom van een huis aan de zuidzijde van het Heilige Geeststraatje te Brugge, 1631 (1).

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 E.

(86). Resolutie van de gecommiteerden ter directie van de schoolmeesters en de librariërs samen met het bestuur en de oud-dekens van het librariërs-gild, betreffende het opnemen van een lijfrente van 80 pond in kapitaal door het voornoemde gild. 1698.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 K.

(87). Lijfrentebrief ten hoofde van Antoon en Marie Hagheman en ten laste van het librariërs-gild, groot tweemaal 3 pond groot 's jaars, 1698.

1 charter. — RA. oorkondenverzameling bl. nr. 7957.

(88). Akte, waarbij Judocus van Pee, als deken van het librariërs-gild, erkent een bedrag van 133 pond 6 schelling 8 denier in leen ontvangen te hebben van Jacob Augustijn Anchemant, 1705. Met kwitantie van de aflossing, 1705.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 M.

(89). Overdrachtsakte van een obligatie van 100 pond groot in kapitaal ten laste van het librariërs-gild, door Johannes vanden Eeckhoutte en vrouw Angeline vander Meulen aan Barbara Roseeuw. 1725.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 Q.

(90). Akte, waarbij het bestuur van het librariërs-gild erkent een bedrag van 50 pond groot in leen ontvangen te hebben van Catharina vander Meulen, 1756. Met kwitantie van de aflossing, 1757.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 DD.

(91). Uittreksel uit het register van resolutiën van de stad Brugge houdende bevel aan het bestuur van het

(1) Het huis in het Heilige Geeststraatje te Brugge, waarvan in de nrs. 82-85 sprake is, werd op 21 juni 1631 door de librariërs gekocht aan de echtelingen Jan Schoenaert of Scheevaert-Elisabeth Cockuut. Op 5 juli d.a.v. werd het reeds verkocht aan Maximiliaan van Praet. Zie: Brugge, stadsarchief, *protocollen van de klerken van de vierschaar* nr. 1100, fol. 135 v.-137 v.

librariërgild om inlevering van de laatstafgesloten gilderekening, 1766.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 GG.

(92). Specificatie van loon en onkosten van A. de Gheldere, als procureur en notaris in zaken ten behoeve van het librariërgild van 1769 tot 1772. Met kwitantie. 1773.

1 stuk. — RA. Amb. nr. 213 HH.

(93). Specificatiën van loon en onkosten van Charles Corthals, als procureur van het librariërgild in processen tegen de schoolmeesters. Met kwitantien. 1781 en 1787.

3 stukken. — RA. Amb. nr. 213 LL.

C. — *De Vereniging van de Schoolmeesters.*

94. Deskundig oordeel van drie schoolmeesters over een handtekening van een zekere J. J. Magis, 1768.

1 stuk.

95. Extract-resolutiën van de magistraat betreffende de weigering van verscheidene schoolmeesters om het reglement van 1768 na te komen. 1769. Met een duplikaat.

2 stukken.

96. Stukken betreffende schoolonderwijs voor arme kinderen, gegeven door de Broeders van priester van Daele uit Kortrijk, 1773-1775.

6 stukken.

(97). Rekwest van Marie Lucas aan de Vicarissen-Generaal van het bisdom Brugge om als houdster van een speldenwerkschool aangenomen te worden. 1776. Met drie bijlagen.

4 stukken. — RA. Amb. nr. 213 JJ.

98. Brief van de prins van Starhemberg aan de magistraat, waarbij hij de door keizerin Maria Theresia beraamde hervormingen in zake onderwijs mededeelt en tevens inlichtingen vraagt over daartoe geschikte onderwijskrachten en scholen. Met concept en minuut van het antwoord van de magistraat en andere bijlagen. 1777.

7 stukken, waarvan één gedrukt.

99. Stukken betreffende een jaarlijkse gratificatie, van stadswege geschonken aan L. van Boterdael, uit Harelbeke, die te Brugge een kostschool geopend had, 1778-1779.

4 stukken.

100. Stukken betreffende een jaarlijkse gratificatie van stadswege te verlenen aan Frans Simoneau, die zich als schoolmeester te Brugge wil vestigen. 1789.

3 stukken.

101. Remonstrantie van de schoolmeesters aan de magistraat tegen de genaamde Norro, die in strijd met het reglement van 1768 en niettegenstaande veroordeling, voortging met school te houden, 1790. Met drie bijlagen.

4 stukken, aaneengehecht.

102. Stukken betreffende een proces aangelegd door de vereniging van de schoolmeesters tegen de Zuster-Overste van de Apostolinnen te Brugge, 1790-1792.

1 omslag.

103. Rekwest van Jozef van Praet en Zoon, drukkers te Brugge, aan keizer Leopold II, om het monopolie van het drukken van zekere evaluatieboekjes aan de drukker Jozef de Busschere te ontnemen. 1791. Met duplicaat, minuut van het advies van de magistraat en andere bijlagen. 1790-1792.

7 stukken.

INDEX OP DE PERSOONSNAMEN

NB. *Inleiding*, *Bijlage* en *Literatuur* zijn niet in de Index opgenomen.

Alvoet Carlus, 79 jj.	Bats Victor, 80 e, f.
Anchemant Jacob Augustijn, 88.	Bazeken Arnoud, 76 gg, hh.
Annoy Gillis, 81 b.	Beckers Jan Baptist, 74, o, p.
Aradijns Pieter, 76 r, s, w.	Beernaerts Jacob, 75 d, 79 ii, 80 gg, hh, ll, mm.
Baeckelandt Johannes, 81 v.	— — Maarten, 79 v.
Bagghaert Jan, 83.	Beirens Gillis, 75 g, 80 y, 81 c.
Baillie Marie, 58.	— — Maria, 75 g.

- Berghe (vanden) Jan, 76 x.
 Bernaerts. Zie : Beernaerts.
 Blauvoet Adriaan, 77 ee.
 — — Jacob, 76 eee, 77 d.
 Bleeckere (de) Karel, 74 h.
 Block (de) Lodewijk, 76 ww,
 ccc, ddd, eee.
 Bogaert Frans, 80 i.
 Boncourt Johannes, 79 bb, dd,
 ee.
 Boterdael (van) L., 99.
 Bouvy Karel, 78 hh.
 Bracke Denijs, 74 x.
 Brauwere (de) Ignatius, 81 aa.
 Breyghel Nikolaas, 78 y, bb,
 79 b.
 Brouwere (de) Willem, 76 aa,
 yy, 77.
 Bruneel Jozef, 80 cc, dd.
 Brussel (van) Karel, 78 j, h, l,
 aa, gg.
 Buere (vander) Jan, 76 aaa,
 77 d, s, t.
 Burchgrave (de) Joost, 77 c.
 — — Paschasius, 79 nn, 80 g, u.
 Busschere (de) Jozef, 73, 81 ll,
 uu, 103.
 Buussot Antoon, 77 u, ff.
 Buzere (de) Jan, 76 n, ee.
 Caïmo J. R., bisschop, 66.
 Cappelle Antoon, 80 s, ff.
 Cappelle (vander) Pieter, 80 t.
 Cardinael Christoffels, 80 h.
 — — Franciscus, 79 f, j.
 — — Jan, 78 e, n, r, x, ii.
 Carpentier Frans, 78 g, p, q, u.
 — — Jan, 77 cc.
 Carrion (de) Cornelis, 78 a,
 h, m.
 — — Jacob, 78 ee, 79 e.
 Casus Jasper, 76 ll.
 Cat (de) Jan, 76 bb.
 Caukercken (van) Cornelis, 29.
 Clerc (de) Jan, 76 l, m.
 Clerck (de) Pieter, 26.
 Clercq (de) Frans, 78 z, cc, ff.
 — — Karel, 81 l.
 Cloet (de) Jan, 80 kk, 81 t.
 — — Lodewijk, 81 bb, ff.
 Clouwet Gregorius, 74 q, r.
 — — Jan, 78 jj, kk, 79 w.
 — — Maximiliaan, 79 cc.
 Cock (de) Christiaan, 76 tt, uu.
 Cockuut Isabeau, 85.
 Coene Emmanuel, 81 r.
 Corthals Karel, 93.
 Coster (de) Balthazar, 74 m, o,
 80 a, b.
 Cota Gabriël, 75 f.
 Courtois Jacob, 79 l.
 — — Joost, 74 k, p, 79 q, x.
 Criel Arnold, 79 ll.
 Croock (de) Hubrecht, 76 ggg,
 77 e, i, p.
 Daele (van), priester, 96.
 Daveluy, lithograaf, 41.
 Dutry Jacob, 43.
 Duysburgh Bruno, 81 o, p.
 Eecke (vander) Hendrick, 76 y,
 qq, 77, 77 a, b, m.
 — — Sebastiaan, 77 u.
 Eeckhoutte (van) Jan Baptist,
 81 w.
 Eeckhoutte (vanden) Johannes,
 89.
 Falentyn, wapenheraut, 31.
 Follet Petrus, 81 rr.
 Gavere (vander) Jacob, 76 e.
 Gheeraerts Bernard, 74 f.
 Gheldere (de) A., 92.
 Gheselle (de) Jan, 81 dd.
 — — Pieter, 75 i.
 Goossins Jan, 76 cc, ii, 77.
 Gru (de) Pieter, 77 i, p.
 Gregorius Jacob, 53.
 Grimmync Gillis, 77 h.

- Haec Maurits, 6. 68, 98.
 Haene (de) Frans, 81 hh. Meersman Pieter, 81 f, g.
 Hagheman Antoon, 87. Meester (de) Diego, 56.
 — — Marie, 87. — — Gaspar, 81 m.
 Hamme (van) Joost, 78 c, i. Meeuwe Dominicus, 74 s.
 Haneton Jacob, 74 v. — — Elias, 33, 74 i, 79 aa, kk.
 Hautman Jacob, 74 t. Merlen (van) Th., 41.
 Hessche (van) Jan, 76 u, ff. Meulen (vander) Angeline, 89.
 Hilderson (van) Pieter, 80 w. — — Catharina, 90.
 Hobbema Stephanus, 81 k. — — Joost, 79 mm, 80 v.
 Hoorenbeke (van) Anna, 74 y. — — Martinus, 80 r.
 Houtte (van) Willem, 75 c. Michiels Alexander, 79 d, p.
 Hoys Jozef, 81 z. Minjodt Hubrecht, 75 e.
 Huybrechts P. P., 41. Moor (de) Cornelis, 81 kk, qq.
 Huys, deurwaarder, 54. Muelenaere (de) Nikolaas, 77 f.
 Inderweyde Jacob, 78 b, f. Muelene (vander) Lodewijk,
 Janssuene Jacob, 78 d. 77 bb.
 Joye Pieter, 74 z. — — Simon, 76 ggg, 77 c, k,
 Joyeuls Steven, 77 y. o, r.
 Joyeulx Agnes, 74 a. Muit Jan, 76 ggg.
 Karel van Lotharingen, 15. Mullet Jacob, 81 x.
 Kerckhove (vande) Jacob, 75 b. Muloot Arnoud, 77.
 — — Lucas, 74 c, g. Norro..., 101.
 — — Simon, 74 j. Ostens Pieter, 30.
 — — Theresia, 74 g. Parain Petrus, 81 tt.
 Lacroix Macharius, 68, 81 vv. Pavot Karel, 57, 81 a, i.
 Lambrecht Frans, 67. Pee (van) Ignatius, 74 w, 79 y,
 — — Jan, 74 b. z, ff.
 Laposette Marcus, 81 e. — — Judocus, 80 j, k, 88.
 Lauwers Jan, 74 u. — — Pieter, 35, 79 h, m.
 Lede (van) Pieter, 76. Petyt Antoon, 74 d.
 Lembrecht Frans, 78 dd. Piesens Nikolaas, 74 e.
 Leopold II, keizer, 73, 103. Plasschaert Jacob, 57.
 Lodewijk XV, koning, 61. Praet (van) Jozef, 64, 73,
 Lucas Marie, 97. 81 ee, ii, oo, 103.
 Luet Cornelis, 36. Putte (vande) F., 41.
 Macqué Jacob, 80 ii. Quinckere (de) S., bisschop, l.
 — — Jan Baptist, 75 h, 81 n, Raet (de) Adriaan, 76 iii, 77 g.
 nn, ss. — — Thomas, 77 o, q, z.
 Magis J. J., 62, 94. Roelof Jan, 75 a.
 Mansion Colard, 76 o, p. Roose Paulus, 43, 56, 75 a,
 Mantels, raadsheer, 31. 80 n, z, 81, 81 d, f, h, mm.
 Maria Theresia, keizerin, 64. — — Pieter, 79 k, s, t, u.

- Roost Rafaël, 76 fff, iii, 77 e, j. — — Lieven, 76 v, z, dd, jj,
 Roost (vander) Maarten, kk, mm, pp, 77.
 76 nn, oo. Vaerman Jan, 79 gg, hh,
 80 l, m.
 Roseeuw Barbara, 89. Vardebeke (van) Paul, 77.
 Scheede Joost, 76 q, t. Velde (vande) Leonard, 80 c,
 Schoenaert Jan, 85. d, o, aa.
 Schryver (de) Jacob, 80 q. — — Willem, 76 xx.
 Simoneau Frans, 100. Verdekens Jan, 76 bbb, ccc,
 Sloovere (de) Maarten, 44, ddd.
 81 cc, gg, jj, pp. Verhulst Jan Baptist, 80 p.
 — — Pieter, 81 j, q, s, w, y. Vincent Filips Jozef, 46, 80 bb.
 Smet (de) Andries, 77 h. Vincx Jan, 78.
 Smuyck (de) Jacob, 74 y. Vlietynck Jacob, 39, 42.
 Sohjer Griffioen, 76 rr, ss. Voude (van) Jan, 76 a, d.
 Somer (de) Adolf, 50. Vuecht (vander) Jan, 77 q.
 Stallynck Hubrecht 77 s, t. Vyfve (van) Maria, 37.
 — — Nikolaas, 77 l. Ynck (de) Marie, 74 l.
 Starhemberg (van), prins, 98. Walle (vande) Ph., 44.
 Stassenou Jan, 74 u. Wallin Bouden, 76 b, f, g, h.
 Steenmetser Hendrik, 78 s, v, Wieghe (vanden) Paschier,
 w, 79 a. 76 i.
 Storm Karel, 79 c. Wils Jacob, 43.
 Storme Jan, 51. Witte (de) Cornelis, 77 w.
 Susteren (van) H. J., bisschop, — — Nikolaas, 76 vv, hhh,
 16. 77 g, n.
 Symoens Cornelis, 28. — — Pieter, 77 v.
 Tavernier Jan Baptist, 79 g, Wycke Eustaas, 77 dd, ff.
 i, o, r. Wydts Andreas, 80 x, ee, jj.
 Tier (du) Antoon, 32. — — Jan Jacob, 81 u.
 Tollenare (de) Antoon, 77 aa, Wynsberghe (van) Karel,
 78 o, t. 79 n.
 — — Jan, 76 c, j, k, zz, hhh,
 77 k, r.

